

Stichting Tegenwind Noordoost-Twente

Voor het behoud van een leefbaar Nationaal landschap

Bentheimerstraat 105
7587 NG De Lutte
Tel. 06-53785718
IBAN: NL32 RBRB 8837 3178 32
KvK-nummer 88667375

De Lutte: 17-07-2023

ZIENSWIJZE PARTICIPATIEPLAN Windpark De Lutte

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	1
1.1 Projectfase	2
2. DE THEORIE	3
2.1 De Europese Richtlijn 2001/42/EG	3
2.2 Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	3
3. DE PRAKTIJK	4
3.1 RES Twente	5
3.2 Ontbreken van proactieve opstelling	6
4. GEVOLGEN DISCREPANTIE THEORIE EN PRAKTIJK	6
5. PARTICIPATIELADDER	7
5.1 Alternatieve participatieladder	8
5.2 Democratisch proces	9
6. LOKAAL EIGENDOM	9
7. KLANKBORDGROEP	10
8. TEGEMOETKOMING OMWONENDEN	10
9. TEGENSTANDERS VAN HET WINDPARK	11

1. INLEIDING

De Stichting Tegenwind Noordoost Twente (STNOT) wil met deze zienswijze reageren op het Concept Participatieplan Windpark De Lutte, verder Concept genoemd.

Zoals u van ons gewend bent, stellen wij ons kritisch op, hetgeen o.i. de kwaliteit in de besluitvorming ten goede komt. Wij hebben het beste voor met de energietransitie in het belang van het welzijn van de mens (m.n. veiligheid en gezondheid) en in het belang van natuur en landschap (bescherming).

Wij stellen vast dat bij de communicatie en participatie behoorlijke tekortkomingen hebben plaatsgevonden en betreuren dat. Dit had voorkomen kunnen worden door onder meer eerdere zienswijzen van onze zijde meer te honoreren. We vinden het teleurstellend dat er überhaupt op diverse Zienswijzen in het geheel niet is gereageerd.

Niettemin willen we op constructieve wijze onze waarnemingen, opvattingen en voorstellen via deze zienswijze presenteren.

In deze zienswijze gaan we voornamelijk in op de proces participatie.

Wat er onder proces participatie wordt verstaan staat in hoofdstuk 6 van het Concept. "Proces Participatie *is het actief betrekken van de omgeving bij de plan- en besluitvormingsprocedure van het windpark.*"

1.1 Projectfase

In hoofdstuk 2 wordt vermeld dat het windpark zich in de 'planfase' bevindt. De daaraan voorafgaande (en eerste fase) was de 'initiatiefase'.

Gezien de ons bekende voorgeschiedenis van dit project, mede door het WOO onderzoek bij de gemeente Losser over dit windproject, en conform de theorie van projectmanagement, moet de initiatiefase hebben bestaan uit de introductiefase, de voorbereidingsfase, de ontwerpfase en de planningsfase.

De in dit concept genoemde planfase is feitelijk de uitvoeringsfase, zo is onze mening o.b.v. de theorie van projectmanagement. De planfase was daarom ook onderdeel van de initiatiefase.

We richten hierop onze aandacht, omdat bepaalde hierna genoemde en beschreven verplichtingen gelden voor bepaalde fasen. Verplichtingen betreffende communicatie en participatie (het proces).

In dit verband wijzen we op de Europese wetgeving, met name de Europese Richtlijn 2001/42/EG en op de nationale wetgeving, met name de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Deze wetgeving noemt verplichtingen die van toepassing zijn op het proces voor participatie. Maar ook het Fundament voor de Nieuwe Omgevingsvisie wijst op samenwerking en wederzijdse verantwoordelijkheid. Hierna gaan we op deze Europese en Nationale wetgeving in.

In onze zienswijze Concept NRD schrijven we hierover en melden we dat we dit verder uitwerken in dit Concept.

2. DE THEORIE

2.1 De Europese Richtlijn 2001/42/EG, verder genoemd Richtlijn.

De Richtlijn schrijft verschillende verplichtingen voor aan lidstaten, dus ook Nederland, in het geval er sprake is van plannen of programma's, die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben.

Windpark De Lutte valt onder de verplichtingen van deze Richtlijn.

De Richtlijn berust op het Voorzorgsbeginsel. Dit houdt in dat de verplichtingen al ingaan bij voorbereidingen en het vaststellen van het plan. Deze waren voor dit plan De Lutte reeds in 2018 aan de orde, wat blijkt uit het door ons ingestelde WOO onderzoek bij de gemeente Losser en op blz 11 van het Concept (Wat is er tot nu toe gebeurd?) wordt dit bevestigd.

In dit geval gold op grond van het Voorzorgsbeginsel van deze Richtlijn, in de hiervoor genoemde initiatieffase van het project, de volgende verplichting.

Overeenkomstig art.6 Richtlijn wordt het ontwerpplan of -programma en het MER rapport ter beschikking gesteld aan het publiek (lid 1). Het publiek wordt tijdig, daadwerkelijk en binnen een passend tijdschema de gelegenheid geboden om vóór de vaststelling of vóór de onderwerping aan de wetgevingsprocedure van het plan/programma, hun mening te geven over het plan en het MER (art.2)

Citaat voorwaarde (15). "Om bij te dragen tot een doorzichtiger besluitvorming en om ervoor te zorgen dat de voor de beoordeling verstrekte informatie volledig en betrouwbaar is, is het nodig te bepalen dat de voor de relevante milieuaspecten bevoegde autoriteiten, alsmede het publiek in de loop van de beoordeling van de plannen en programma's worden geraadpleegd en dat er passende tijdschema's worden vastgesteld met voldoende tijd voor raadpleging en het uiten van meningen."

De definitie van 'publiek' is (art. 2 lid d): één of meer natuurlijke of rechtspersonen en, in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijk, hun verenigingen, organisaties of groepen.

2.2 Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

In de NOVI wordt de voorwaarde van maatschappelijk draagvlak herhaaldelijk gesteld bij ruimtelijke opgaven.

1. Beleidsopgave 1.4. keuzes bij inpassing duurzame energie, waarover maatschappelijk draagvlak wordt gesproken. Citaat: Voorwaarde is dat bewoners echt goed betrokken zijn, invloed hebben op het gebruik en waar dat kan meeprofiteren in de opbrengsten.
2. Beleidsopgave 4.4. citaat: De energietransitie wordt natuur- en landschap inclusief vormgegeven. Dit vanuit de belangen van klimaat, maatschappelijk draagvlak, biodiversiteit, landschap en cultureel erfgoed.

Maatschappelijk draagvlak is dus een voorwaarde bij a. de inpassing van duurzame energie en bij b. het natuur- en landschap inclusief vormgeven.

Volgens de Handreiking RES 1.0 (begrippenlijst), betekent 'draagvlak' : Positieve houding of steun t.o.v. een doel, principiële keuze of concreet besluit.

Om te kunnen bepalen of er sprake is van 'steun' is onderzoek en communicatie nodig met de bevolking en omwonenden van het plangebied.

Het bepalen van maatschappelijk draagvlak is in dit verband één van de eerste activiteiten bij de planvorming. Daarbij betreft het voornamelijk de keuze tussen opwekking van duurzame energie via zon of wind en de voorwaarden waaronder dit gerealiseerd wordt, de smalle reikwijdte vastgesteld door RES.

De NOVI noemt specifiek maatschappelijk draagvlak indien de energietransitie effect heeft op natuur en landschap (natuur- en landschap inclusief).

Bij het windpark De Lutte is hiervan beslist sprake.

Geen enkele instantie, noch de gemeente Losser, noch de provincie, noch RES Twente, heeft

een objectief en zorgvuldig onderzoek verricht naar maatschappelijk draagvlak. Er zijn een paar enquêtes geweest, maar die kunnen niet als objectief en zorgvuldig worden beschouwd en bovendien bleken er meer tegenstanders dan voorstanders te zijn van windenergie. Een voorbeeld is het door de RES Twente uitgebrachte rapport van Moventum waaruit bleek dat slechts 30% zich kon vinden in de voorgestelde combinatie van zon en wind.

Overigens zijn er meer aanwijzingen dat maatschappelijk draagvlak voor windenergie ontbreekt, zoals de meer dan 200 zienswijzen op het concept windbeleid van NOT, de meer dan 4000 handtekeningen op petitie tegen windturbines en het vele zichtbare verzet in media en door spandoeken.

Vraag: Kunt u zich vinden in deze constatering? Zo niet, waarom niet?

Het Fundament voor de nieuwe Omgevingsvisie vormt de basis voor het bepalen van het Omgevingsbeleid van de provincie. Hoofdstuk 8.1 blz. 58 vermeldt de rollen en de verwachtingen. Er wordt gesproken over samenwerking en wederzijdse verantwoordelijkheid. De omgeving en partners zijn nodig. Hierbij veronderstellen wij gelijkwaardigheid en dus invloed.

Conclusie

Zowel uit Europese, als uit nationale wetgeving blijkt, dat maatschappelijk draagvlak, raadpleging en inspraak, wettelijke voorwaarden zijn bij omgevingsplannen en milieueffecten. Deze verplichtingen golden al bij de eerste fasen van het Windpark De Lutte.

Vraag 2.2.a: *Bent u het ermee eens dat maatschappelijk draagvlak een voorwaarde is bij inpassing van duurzame energie? Zo niet, waarom niet?*

Vraag 2.2.b: *Bent u het ermee eens dat bij het vormgeven van de natuur- en landschap inclusieve energietransitie, maatschappelijk draagvlak een voorwaarde is? Zo niet, waarom niet?*

3. DE PRAKTIJK

We stellen vast dat het nakomen van die wettelijke voorwaarden volkomen heeft ontbroken.

In dat verband wijzen we op een onderzoek door het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) naar 10 jaar windenergie initiatieven, verwoord in het rapport "Wind op land: lessen en ervaringen, (2019) een reflectie op de implementatie van windenergie vanuit een ruimtelijk perspectief."

Een belangrijke conclusie van het PBL is dat de energietransitie een dubbele opgave heeft. Citaat: "(1) de opgave om tijdig meer duurzame energie te realiseren in Nederland en (2) de opgave om duurzame energie in de dagelijkse leefomgeving in te passen op een manier die kan rekenen op zoveel mogelijk begrip."

Uit het onderzoek is gebleken dat aan de 2e opgave nauwelijks aandacht is geschonken.

Een ander citaat: "Het vinden van een zo groot mogelijk draagvlak voor een transitie naar duurzame energievoorziening blijft een zoektocht". Hieruit mag blijken dat draagvlak een belangrijke voorwaarde is.

Bij de paragraaf: *Discussieer niet langs elkaar, maar met elkaar*, worden duidelijke verbeterpunten aangegeven. Belanghebbenden moeten meer en beter betrokken worden, omdat men zinvolle informatie kan verstrekken over de omgeving.

Veel aandacht wordt besteed aan de planning bij ruimtelijke ordening.

Het tijdig betrekken van belanghebbenden hoort bij de planning.

Citaat: “Slechte planning kan dus maatschappelijke schade veroorzaken.”

In dit rapport wordt ook een relatie gelegd tussen maatschappelijke acceptatie en eerlijkheid en onrechtvaardigheid.

Dit onderzoek bevestigt feitelijk dat het proces van participatie en communicatie bij dit windproject volstrekt onjuist en onzorgvuldig is en dat weerstand daardoor voorspelbaar was.

3.1 RES Twente

Op de website van RES Twente (op weg naar RES 2.0) is te lezen hoe de omgeving wordt betrokken bij de plannen. Men richt zich voornamelijk op de volksvertegenwoordiging, de lokale en regionale politiek. Verder staat er:

“Hoe informeren en betrekken we de inwoners.

We werken van grof naar fijn:

- Onze partners hebben een grove inventarisatie gemaakt over (on)mogelijkheden voor het opwekken van duurzame energie en het ontwikkelen naar een warmte regio. Dat resulteerde in het concept RES Twente.
- Nu gaan we samen met de omgeving aan de slag om te komen tot een concreet voorstel, vaststelling van geschikte zoekgebieden/locaties, maar ook de invulling van lokaal eigendom.
- Samen met lokale initiatiefnemers moeten we een goede balans vinden tussen de elektriciteit én warmte die we in de toekomst nodig hebben en hoe we die energie op kunnen wekken.
- Daarbij wordt gekeken naar de mogelijkheden in het landschap en leggen we verbindingen met andere verduurzamingsopgaven en/of andere opgaven met invloed op de ruimtelijke kwaliteit.

Bent u nog niet betrokken, maar wilt u dat wel? Neem contact op via energiestrategie@twente2050.nl of het [loket van uw gemeente](#)”.

Elders wordt melding gemaakt van het organiseren van webinars voor professionals. De bijeenkomsten zijn openbaar, zodat burgers kunnen deelnemen.

3.2 Ontbreken van proactieve opstelling

We constateren met deze informatie dat er nauwelijks sprake is van gerichte acties voor maatschappelijk draagvlak, raadpleging van burgers en inspraak voor burgers. Ook vanuit eigen ervaring waren de enkele bijeenkomsten en webinars hier niet op gericht. Er werd vooral gestuurd op het realiseren van de RES plannen. Tegenspraak werd genegeerd.

Men kon reageren als men betrokken wilde worden. De noodzakelijke proactieve opstelling, die de burger mag verwachten en wat wettelijk ook als zodanig is uit te leggen als voorwaarde, ontbrak.

Dit is ook in tegenspraak met de uitgangspunten voor communicatie, vermeld op blz. 21 van het Concept, waar te lezen staat dat “we proactief, tijdig en transparant communiceren”. Dat is volstrekt niet de praktijk. Als men daar nu nog mee wil starten is dat veel te laat en niet in lijn met de wettelijke voorschriften.

Concreet werd op 08 april 2023 een bijeenkomst, met de misleidende aankondiging NRD-bijeenkomst, georganiseerd door Provincie, gemeente Losser en Prowind om omwonenden van het windplan De Lutte en inwoners van De Lutte te informeren. Dit was een chaotische bijeenkomst die het doel compleet miste. Een eerdere bijeenkomst op 8 december in de Vereniging in De Lutte verliep net zo chaotisch.

Vraag 3.2.a: *Waarom is Prowind niet vanaf de beginfase gestart met het betrekken van de lokale samenleving, vooral de omwonenden? Waarom nu 4-5 jaar na dato?*

Daarbij merken we op dat de RES kennelijk op eigen titel, maar in strijd met de term maatschappelijk draagvlak in de NOVI, deze term heeft gewijzigd in maatschappelijke acceptatie en inmiddels in financiële participatie. Er dient echter nog steeds uitgegaan te worden van de wettelijke voorwaarde maatschappelijk draagvlak, welke bij de aanvang van de RES ook werd gehanteerd.

Vraag 3.2.b: *Wat is de aanleiding en de reden om maatschappelijk draagvlak te wijzigen in maatschappelijke acceptatie en daarna in te perken tot (financiële) participatie?*

4. GEVOLGEN DISCREPANTIE THEORIE EN PRAKTIJK

Vanaf de voorbereidingen van het Windpark De Lutte golden de bedoelde plichten al. Deze verplichtingen zijn niet nagekomen, waarmee in strijd met deze Europese Richtlijn en met de NOVI is gehandeld.

Bewoners en omwonenden hadden in een veel eerder stadium bij de plannen betrokken horen te worden. En ook de MER had al gereed moeten zijn.

Ook had bekend moeten zijn in welke mate er sprake is van maatschappelijk draagvlak.

Inmiddels is wet- en regelgeving en beleid (ook RES) vastgesteld, zoals de Omgevingsvisie en -verordening 2020 van de gemeente Losser en van de Provincie Overijssel en de actualisaties daarvan. Onderdeel daarvan was het opheffen van uitsluitingsgebieden voor plaatsing van windturbines binnen het Nationaal Landschap NOT.

Indien men de verplichtingen van de Richtlijn en de NOVI was nagekomen, was veel meer info ter beschikking over effecten van IWT's (Industriële Wind Turbines) op mens, flora en fauna. Als gevolg daarvan is het o.i. zeer aannemelijk dat deze wet- en regelgeving en het beleid betreffende de ruimtelijke ontwikkeling van windenergie er anders had uitgezien.

Nu staat vrijwel alles vast, zoals het aantal IWT's, de tiphoogte, de locatie van het zoekgebied, de planning, de infrastructuur, enz. Hierop was geen tijdige en passende betrokkenheid, inspraak of invloed van de bevolking en omwonenden georganiseerd.

De communicatie en informatie zijn uitsluitend gericht op de onafwendbaarheid

van de komst van de IWT's en in dit stadium beschouwen we dat als een ondemocratisch proces.

Mede door het onderzoek van TNO, d.d. 23-12-2021¹, is de totstandkoming van het Klimaatakkoord in Nederland in een ander daglicht komen te staan. Onder leiding van de heer E. Nijpels zijn er afspraken gemaakt, waarbij maatschappelijk draagvlak, raadpleging en inspraak door burgers buiten de procesgang zijn gebleven.

Het betrekken van bevolking, bewoners en omwonenden bij het proces is bewust nagelaten, vanwege de noodzakelijk geachte grote snelheid van de transitie.

---

¹ kenmerk P12357

5. PARTICIPATIELADDER

Eerst met dit Concept wordt een plan gepresenteerd waarin bevolking en omwonenden betrokken worden overeenkomstig de Participatieladder. Deze ladder kent meer invloed toe, aan personen of partijen, naarmate men een hogere positie inneemt op de ladder, wat samengaat met de mate van financiële deelname.

De centrale vraag is of deze participatieladder voldoet aan de eerder genoemde verplichtingen uit de Europese Richtlijn de NOVI en de NWEA.

Hierop kan alleen met een volmondig 'nee' worden geantwoord.

De onderbouwing hiervoor zijn de volgende constatering.

- Zoals hiervoor uitvoerig is beschreven, gelden de bedoelde verplichtingen uit de Richtlijn en uit NOVI in het beginstadium van het project. Dat was tussen 2018 en 2020. Dit project bevindt zich in een vergevorderd stadium, waardoor de participatieladder niet past bij de verplichtingen in het beginstadium.
- Maatschappelijk draagvlak is niet onderzocht, waardoor de mate van maatschappelijk (dus brede) 'steun' onbekend is. Steun betekent ook goedkeuring van dit plan, dus bindende invloed. De participatieladder geeft bij de 4e trede 'coproduceren' bindende invloed. De eerste 3 treden geven geen enkele invloed.
- Er bestaat onderscheid in de mate van invloed, overeenkomstig de rol die in de participatieladder wordt toegekend. Bij maatschappelijk draagvlak (NOVI) en raadpleging en inspraak (de Richtlijn) is een ieder gelijkwaardig (qua rol en invloed). Door steun, raadpleging en inspraak bestaat vanaf de start al invloed op de planvorming.
- De definitie van participatieproces is: "Proces Participatie is het actief betrekken van de omgeving bij de plan- en besluitvormingsprocedure van het windpark." Men wordt betrokken bij het plan- en besluitvormingsproces. Deze definitie geeft al aan dat de betrokkenheid niet geldt voor de beginfase. Deze betrokkenheid is van een andere aard dan de wettelijk verplichte betrokkenheid, waarvan de uitvoering geruime tijd voorafgaat aan de in de definitie bedoelde betrokkenheid.
- De participatieladder bepaalt de onderwerpen van invloed (versmalde scope), terwijl NOVI en Richtlijn geen beperkingen oplegt.

Vraag 5.a.: *Kunt u zich in deze benadering vinden? Zo nee, waarom niet?*

Hieruit volgt dat de participatieladder ongeschikt is om de wettelijke voorwaarden voor communicatie en participatie uit te voeren.

Vraag 5.b.: *Bent u van mening dat deze participatieladder voldoet aan alle wettelijke voorwaarden, betreffende het betrekken van de omgeving en andere belanghebbenden, zoals vastgesteld in onder meer NOVI, Europese wetgeving, handreiking RES, gedragscode Acceptatie en Communicatie (NWEA)? Zo ja, kunt u dat toelichten? Zo nee, wat is dan de reden om deze voorwaarden niet na te komen?*

5.1 Alternatieve participatieladder

Wij stellen voor de participatieladder als volgt te wijzigen:

Trede 1: onderzoek maatschappelijk draagvlak voor windenergie. Daarmee wordt voldaan aan

de wettelijke voorwaarde uit NOVI. Als doelgroep geldt in ieder geval alle inwoners uit de gemeente Losser.

Deze trede houdt ook de trede informeren in, conform het Concept, zodat er bewustwording ontstaat, hetgeen immers nodig is voor het onderzoeken van maatschappelijk draagvlak. Vergelijk het met een lokaal referendum.

De volgende trede is afhankelijk van de mate van draagvlak. Een draagvlak van 51% of hoger betekent dat er voldoende steun is voor het plan. Dit rechtvaardigt de volgende trede. Bij een draagvlak van 50% of lager vervalt het Windplan De Lutte.

Vraag 5.1.a.: Bent u met ons van mening dat er onvoldoende onderzoek is verricht naar maatschappelijk draagvlak, dus naar steun/ goedkeuring van het plan? Zo ja, kunt u dat toelichten? Zo nee, hoe gaat u dat onderzoek alsnog uitvoeren?

Trede 2: raadplegen en adviseren, met het doel van inspraak. Er is sprake van gelijkwaardigheid. Dit betekent invloed op de besluitvorming met bindend advies. Afwijken door het bevoegde gezag van de inspraak is uitsluitend mogelijk wanneer het bevoegde gezag dit onderbouwt met objectieve, onafhankelijke, zuivere en inhoudelijke argumenten.

De RES plannen zijn niet heilig. Onderwerpen zijn: zoeklocatie, aantal IWT's, hoogte IWT's en MER aspecten, waaronder afstand tot bebouwing.

Trede 3 is conform het Concept, coproduceren.

Trede 4 is conform het Concept, meebeslissen op grond van mede- eigenaarschap.

5.2 Democratisch proces

Bij de trede meebeslissen van de Participatieladder in het Concept wordt melding gemaakt van 'democratisch proces'. Hiermee lijkt te worden aangegeven dat hiervan alleen sprake is bij de trede meebeslissen. Op blz. 10 wordt het democratische proces beschreven, waarbij dit kennelijk geldt voor de treden coproduceren en meebeslissen.

Dat impliceert dat Prowind en de provincie (die dit Concept al heeft goedgekeurd) bij de andere treden (1 t/m 3) geen democratisch proces voor ogen hebben.

Invloed en medezeggenschap is uitsluitend aan de orde voor diegenen die financieel bijdragen; gekochte medezeggenschap vinden wij.

Dit participatieproces past overigens geheel bij de ervaring tot nu toe, zoals we hiervoor al uiteengezet hebben en is beslist onacceptabel.

Het participatieproces behoort in haar totaliteit een democratisch en zuiver proces te zijn. Bij een democratisch proces hoort invloed/ heerschappij (kratos) van het volk (demos).

Vraag 5.2.a.: Bent u het eens met onze constatering en conclusies? Zo nee, waarom niet?

In dit verband betrekken we hierbij ook de Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land (NWEA). In het Concept op blz. 15 wordt deze gedragscode genoemd en wordt vermeld dat met deze gedragscode rekening wordt gehouden. Met het betrekken van deze gedragscode bij het Concept committeren Prowind en Provincie zich o.i. met de inhoud van deze gedragscode.

Uit de gedragscode citeren we het volgende.

- In de definitie acceptatie staat: "tevreden zijn over het gevoerde proces en de gemaakte afspraken".

- De definitie van Participatie is: “Het betrekken van en op basis van gelijkwaardigheid in overleg gaan met belanghebbenden over de locatiekeuze, ontwikkeling, bouw en exploitatie van een windproject”
- Bij par 1.2 staat: “Uitgangspunt is dat de omgeving zo vroeg mogelijk geïnformeerd en actief betrokken wordt”.
- Bij par 1.3 Participatieplan staat: “Uitgangspunt is dat alle belanghebbenden op gelijkwaardige wijze meewerken aan het opstellen hiervan”.
- Er wordt verwezen naar de participatieladder, waarin het volgende staat. “Omwonenden moeten worden betrokken bij alle fasen van de ontwikkeling”.

Hier laten we het bij, maar duidelijk mag zijn, dat verschillende uitgangspunten van de gedragscode niet zijn nagekomen. De voorbereidingen voor het Windpark De Lutte zijn gestart in 2018, dus van tijdig en bij alle fasen betrekken van de omgeving is geen sprake.

Bij het opstellen van het participatieplan is de omgeving niet betrokken. Voor zover wij weten hebben er geen gesprekken plaatsgevonden zoals bedoeld in de gedragscode.

Gezien de participatieladder van het Concept is er niet sprake van gelijkwaardigheid.

Vertrouwen is ook een essentiële voorwaarde bij participatie (gedragscode). Gedrag en communicatie creëren vertrouwen en wantrouwen. Gebrek aan gelijkwaardigheid, het onvoldoende proactief betrekken van omwonenden en andere belanghebbenden, de eenzijdige sturing en besluitvorming, het negeren van bezwaren en alternatieve voorstellen, dragen beslist niet bij aan het vertrouwen.

Enig herstel zou kunnen optreden bij het serieus nemen van onze Zienswijzen en vooral het opvolgen van onze oproep in de Zienswijze NRD Windpark De Lutte de alle door ons genoemde milieuaspecten te betrekken bij de MER en daadwerkelijk te onderzoeken op de effecten en deze niet te beperken tot slagschaduw, geluid en lichtschildering.

Helaas moeten we vaststellen dat het participatieproces geenszins is verlopen conform de voorwaarden, die we hiervoor hebben aangehaald. Gezien de planning moeten alle participatie-activiteiten en fasen nog gaan starten.

Dat geeft aanleiding om het volgende voorstel te doen.

Om werkelijk waarde te hechten aan democratische participatie en gelijkwaardigheid is uitvoering van de door ons voorgestelde participatieladder noodzakelijk met de daarbij horende planning. Daarbij past om de in gang gezette activiteiten, om te komen tot financiële participatie, voorlopig op te schorten.

Vraag: Wij vragen Prowind/de provincie of zij bereid zijn de participatieladder van ons voorstel te volgen en uit te voeren. Zo niet, wat zijn dan de inhoudelijke argumenten voor deze afwijzing?

6. LOKAAL EIGENDOM

In het Concept wordt uitgegaan van 50% lokaal eigendom. In de communicatie met de Provincie, zoals op de bijeenkomst van 08 april jl., werd dit als harde eis gesteld (uitspraak dhr. Tijs de Bree). In bijzijn van vele getuigen heeft De heer De Bree duidelijk gezegd, dat, indien geen 50% lokaal eigendom zou worden behaald, het windproject De Lutte niet zou doorgaan.

Nu staat in het concept. Citaat: “Mocht het uiteindelijk niet mogelijk blijken om 50% lokaal eigendom te realiseren dan is er ruimte om hier vanwege lokale project gerelateerde redenen van af te wijken”.

Vraag 6.a.: *Wij vragen de Provincie uitleg te geven van de uitspraak van de heer Tijs de Bree en hoe zich dit verhoudt tot de zojuist geciteerde tekst.*

Vraag 6.b.: *Ook wensen we volledige uitleg over wat er bedoeld wordt met “lokale project gerelateerde redenen” en welke criteria hiervoor gehanteerd worden.*

Opmerkelijk is dat er verderop in de tekst weer wordt gesproken over 'eis'. Citaat: “De eis van 50% lokaal eigendom staat los van financiële compensatie”.

Prowind heeft op 12 januari 2023 een voorstel gepresenteerd aan de provincie op welke manier een nog op te richten coöperatie in financiële zin kan deelnemen, en onder welke voorwaarden het aandelen kan verwerven van de al opgerichte vennootschap van het project. Hierover zijn de betrokken partijen, na overleg, tot overeenstemming gekomen.

De voorwaarden voor financiële participatie tussen beide partijen zijn niet openbaar gemaakt, wij vinden dat dit de transparantie en openheid van het proces schaadt.

Stelling 1.6.a.:

Wij zijn, als STNOT, derhalve niet in staat om op dit onderdeel een Zienswijze in te dienen en gaan hiermee niet akkoord.

7. KLANKBORDGROEP

We aarzelen om over dit onderwerp iets te zeggen, gezien ons fundamentele bezwaar tegen de plannen voor het Windpark De Lutte. Toch maken we ook bij dit onderwerp een kanttakening.

Er wordt een Klankbordgroep samengesteld, die een afspiegeling is van de lokale samenleving. Bij andere windprojecten wordt gesproken over een omgevings-adviesraad (OAR), overeenkomstig het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE).

Gezien de informatie uit de Windladder, doet een OAR meer recht aan gelijkwaardigheid en invloed dan een klankbordgroep.

Vraag 7.a.: *Bent u bereid de klankbordgroep te vervangen door een OAR met procedures en bevoegdheden, zoals in de Windladder is bedoeld?*

8. TEGEMOETKOMING OMWONENDEN

In het Concept wordt hier aandacht aan besteed. De tegemoetkoming wordt betaald door de initiatiefnemer, dus Prowind. De structuur hoe de tegemoetkoming wordt bepaald is nog niet bekend. Het betreft 52 Nederlandse huishoudens.

Vraag 8.a.: *Moeten omwonenden voor deze tegemoetkoming een overeenkomst tekenen? En zo ja, welke voorwaarden staan daarin?*

9. TEGENSTANDERS VAN HET WINDPARK

Prowind/provincie besteedt hier kort aandacht aan. Het is bekend dat wij als in De Lutte gevestigde Stichting Tegenwind NOT tegenstanders zijn van dit windproject. Wij zijn van mening dat we daar zeer goede argumenten voor hebben. Dat wil niet zeggen, dat we geen meerwaarde kunnen hebben door kritisch naar processen, inhoud en besluitvorming te kijken en daarop te wijzen door Zienswijzen of anderszins.

Het betrekken van tegenstanders maakt juist de participatie completer en leidt tot meer kwaliteit in de afwegingen.

Er is al veel mis gegaan als het gaat om tijdige participatie en gelijkwaardigheid. Veel voorwaarden en wettelijke bepalingen waarop we terechtwijzen, zijn niet nagekomen.

Het is jammer en teleurstellend dat we zoveel onjuistheden aan de orde moeten stellen. De Provincie als regisseur en Prowind als initiatiefnemer zouden zich toch minimaal onze waarnemingen over tekortkomingen kunnen aantrekken en daarover met ons in gesprek gaan.

Hierbij wijzen we nog eens op het eerder genoemde onderzoeksrapport, getiteld: 'Wind op land: lessen en ervaringen' dat het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft opgesteld in 2019. Het toont duidelijk aan dat windprojecten vooral zijn gericht op het proces van realisering van de duurzame doelen en niet op een proces van gelijkwaardige participatie. Er valt dus veel te verbeteren.

Citaat: “Vanuit het argument ‘dat er nu eenmaal grotere belangen zijn’, worden tegenstanders al snel weggezet als NIMBY’s (Not In My BackYard – Wolsink 2000; Koers 2015). Maar tegenstanders brengen vaak een andere lijn van argumentatie naar voren, waarover net zo goed zinvol te discussiëren valt. Zij wijzen vaak op specifieke, zelfs uitzonderlijke ruimtelijke kenmerken (‘de landelijke sfeer in dit gebied is uniek’, ‘dit gebied heeft een geschiedenis van uitbuiting, deze windmolens staan symbool voor een herhaling daarvan’). Daarnaast hebben argumenten van tegenstanders vaak een maatschappelijke insteek, wanneer ze gaan over de manier waarop erover wordt besloten (‘Ik vind de windmolens niet lelijk. Maar als de overheid de burgers volledig negeert, word zelfs ik actievoerder”).

Wij herkennen ons hierin nadrukkelijk.